

MOERASSPRINKHAAN

Stethophyma grossum

(foto Ronald Messemaker / Buiten-Beeld)

S125

Beschermingsstatus

Rode lijstcategoriën

Beschermingsstatus

Habitatrichtlijnsoort

Vogelrichtlijnsoort

Belangrijke leefgebieden

Korte soortbeschrijving

Soortkenmerken

Deze bont gekleurde soort behoort tot één van de weinige soorten die alleen al door zijn opvallende kleur kan herkend worden. De kleur is groengeel tot geel met duidelijk helderrode achterheupen en een gele achterdij. Op de achterdijen zijn rijen stekeltjes aanwezig die zwart van kleur zijn en daardoor duidelijk afsteken. De lichtgeel gekleurde randen van het halsschild zijn duidelijk naar elkaar toe gebogen. Zowel mannetjes als vrouwtjes zijn langgevleugeld waarbij de vleugelpunt voorbij de achterlijfspunt reikt. Soms komen rode vlekken voor op kop, lichaam en poten waarbij ook de antennes roodachtig kunnen zijn.

Mannetjes bereiken een lengte van 16 tot 25 millimeter, de vrouwtjes zijn 28 tot 35 mm lang. De vrouwtjes zijn dus duidelijk groter dan de mannetjes.

Ecologie

Vrouwtjes leggen hun eitjes in de grond of op plantenstengels in een schuimachtig goedje dat snel opdroogt. Deze eitjes overwinteren en het volgende jaar komen de jonge dieren (nimfen) eruit. Pas na een bovengrondse vervelling bereiken de jonge dieren het volwassen stadium. De Moerassprinkhaan eet uitsluitend plantaardig materiaal. De Moerassprinkhaan is als volwassen insect te zien van juni tot september en is vooral actief tussen negen uur in de ochtend en zeven uur in de avond.

Biotoopvereisten

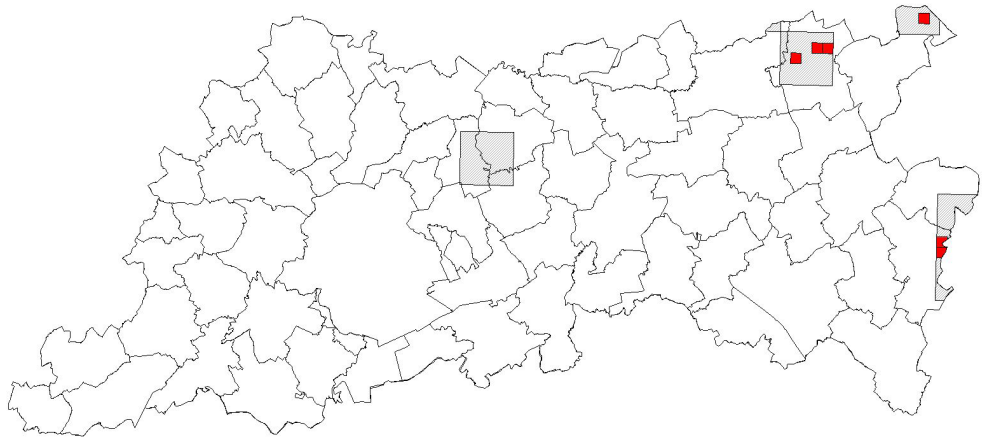
De soort prefereert natte hooilanden, open zeggemoeras en licht begraasde, natte graslanden (vaak met pitrusruigte). In de zomer kunnen sommige van deze graslanden er eerder droog uitzien, maar in het winterhalfjaar zijn ze nat. Uitzonderlijk is de soort ook in natte heiden aangetroffen.

Populatie-uitwisseling en natuurverbindingen

De mannetjes kunnen zeer goed vliegen. De wijfjes zijn daarentegen plompe dieren, die weinig mobiel zijn. Natte ecologische verbindingen zijn essentieel voor de verspreiding van de soort.

Voorkomen in de provincie Vlaams-Brabant**Regionale verspreiding**

In Vlaanderen is deze soort hoofdzakelijk beperkt tot beekvalleien in het Kempisch district. In Vlaams-Brabant zijn slechts twee populaties bekend (Demervallei te Zichem en Winterbeekvallei in de Vallei van de Drie Beken). Zeer onlangs zijn ook enkele exemplaren gevonden in het Vinne te Zoutleeuw. Vermoedelijk zijn deze exemplaren afkomstig van het nabijgelegen Schulens broek in Limburg.

Inventarisatieonderzoeken

geen

Knel- en aandachtspunten

- Verdwijnen van leefgebieden door spontane (vb door wilg) of kunstmatige bebossing.
- Veranderingen in de waterhuishouding zijn negatief voor bestaande populaties. Vele zones zijn de laatste decennia beduidend droger geworden, wat een sterk negatieve invloed uitoefent op de Moerassprinkhaan (maar ook op soorten als Zompsprinkhaan en Veenmol). Het verdwijnen van vochtige tot natte, extensief beheerde terreinen speelt dus een belangrijke rol in de achteruitgang van sprinkhanen. Merk op dat dit niet altijd komt door verdroging maar ook door vermesting. Ook overstrooming met vervuild oppervlaktewater is een belangrijke oorzaak.
- Vele populaties raakten geïsoleerd van elkaar door sterke versnippering van leefgebieden.
- Het klassieke beheer van moerassen, met name het jaarlijks integraal maaien van percelen in juni/juli, heeft sterk negatieve effecten op de sprinkhanenfauna. Het resulteert voor veel soorten in een ongeschikte vegetatiestructuur, juist op het moment dat de dieren volwassen zijn en eieren moeten leggen.

Overzicht maatregelen

- H3.1-4.1. Herstel waterhuishouding in natte graslanden
H3.13. Kap struweel in moeras
-

- S125.1. Maaibeheer
S125.2. Bemesting.

Landschaps- en habitatgerichte maatregelen

H3.1.-H4.1. Herstel waterhuishouding in natte graslanden

Uitgangspunt is het behoud van een gunstige waterhuishouding op en rondom de bestaande populaties en herstel van een verstoorde waterhuishouding in de nabijheid van gekende, voormalige of potentiële populaties. Ingrepen om dit te bereiken zijn:

- het mogelijk maken van winterse overstromingen van de graslanden, hetzij met zuiver beekwater, hetzij door basenrijke kwel of een combinatie van beide;
- het handhaven van een hoog grondwaterpeil (plas-dras) in de winter. Deze omstandigheden zijn noodzakelijk voor de ontwikkeling van de eitjes.
- in de zomer het waterpeil laten zakken tot 20-80 cm onder het maaiveld.

Foto: Behoud van plas-drassituaties zoals hier in het Vinne te Zoutleeuw is essentieel voor het behoud van de soort. (foto Econnection)

H3.13. Kap struweel in moeras

Kappen van overmatige bomen- en struikenopslag in nat grasland

Soortgerichte maatregelen.

S125.1. Maaibeheer

De soort reageert positief op een gevarieerde vegetatiestructuur door vb. (laat) maaien, of extensieve begrazing in geval van voedselarme omstandigheden waarbij plaatselijk delen van de vegetatie intact blijven. Het maaien kan best gefaseerd gebeuren waarbij er steeds wisselende delen een jaar over worden gelaten of pas zeer laat worden gemaaid. Het maaien gebeurt met aangepast materiaal (bv. lagedrukbanden) dat geschikt is voor gebruik op een kwetsbare (natte) bodem.

S125.2. Bemesting

Een matige bemesting omhelst een stikstofgift tot maximaal 25 kg zuivere stikstof per hectare per jaar, via incidenteel (niet jaarlijks) toedienen van stalmest.

S125

Financierings- en ondersteuningmogelijkheden

Algemeen

- Ondersteuning gemeentelijk natuurbeleid
- Subsidie voor de aankoop van natuurgebieden
- Landschapsteam

Soortgericht

- Bijzonder natuurbeschermingsproject

Habitatgericht

- Beheerovereenkomst soortenrijke graslanden en akkers
- Beheerovereenkomst verminderde bemesting voor een betere waterkwaliteit

Lopende initiatieven

- Inventarisaties door Saltabel (KBIN, Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen) en INBO (Instituut voor Natuurbehoud)
- BRAKONA jaarboek 2008: De kracht van natuurherstel in het Vinne

Opvolgings- en evaluatiemogelijkheden

Inventarisatie op basis van geluid

Het inventariseren gebeurt in hoofdzaak op basis van auditieve waarnemingen. Een populatie wordt meestal ontdekt dankzij het tikkende geluid van de mannetjes die doet denken aan het tikken van een schrikdraad. Het geluid kan 10 tot 15 meter ver dragen. Bij slechter weer kan de zang uitgelokt worden door het knippen met de vingernagels.

Opvolgen grondwater

- Meten van de grondwaterstand gedurende minimum 1 jaar.
- Uitvoeren van waterkwaliteitsanalyses.

Referenties & verdere informatie

Publicaties

- Anoniem (2002). Beschermingsplan sprinkhanen en krekels in Limburg. Een realisatie van de provincie Limburg en de stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen in Limburg. 190 p.
- Declerck K., Devriese H., Hofmans K., Lock K., Barenbrug B. & Maes D. (2000). Voorlopige atlas en "rode lijst" van de sprinkhanen en krekels van België (Insecta, Orthoptera). Werkgroep Saltabel i.s.m. I.N. en K.B.I.N., Rapport Instituut voor Natuurbehoud 2000/10, Brussel, 76 p.
- Hofmans K. (2001). Sprinkhanen en krekels (Orthoptera) in de provincie Antwerpen, met aandacht voor een soortgericht beheer. ANKONA (Antwerpse Koepel voor Natuurstudie), Jaarboek 2001. 20 p.
- Kleukers R. & Krekels R. (2004). Veldgids Sprinkhanen en krekels. KNNV uitgeverij, Utrecht. 191 p.
- van Duinhoven G. (2004). Soortbeschermingsplan sprinkhanen en krekels. Vakblad natuur, bos & landschap. Maart 2004. p. 22-23.

Websites

- Instituut voor Natuur en Bosonderzoek (INBO): www.inbo.be
- www.saltabel.org
- www.sprinkhaan.be
- www.waarnemingen.be
- sprinkhaan.nhgl.nl

Folders

geen

Advies

- Werkgroep Saltabel
- Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek

S125

S125

